

Gyógypedagógus-hallgatók önkéntes-programja a Kaposvári Egyetemen

Szalai Katalin, Gelencsérné Bakó Márta¹

Abstract **Volunteer Activity Program of Special Education Students at Kaposvár University.** The Department of Special-Needs Education of the Faculty of Pedagogy of Kaposvár University has gained importance during the establishment of the education structure and its image to cooperate with civil organizations and institutions beyond the institutes acting as places of practice. The expansion of stages contributes to the extension of the education profile of the students.

We considered it to be necessary that additionally to the acquirement and understanding of helpful calling our students acquire their own experiences in affective areas with special regard to empathy, tolerance and cooperation.

In this research the volunteers in Kaposi Mór Hospital and NGOs are presented. This is a new task for special education teacher-training of Kaposvár University. The wide view to the world supports the accumulation of integrative pedagogic aspects during (therapeutic) pedagogic calling.

Keywords: career identification • helpful calling • volunteering • empathy tolerance

1. Az önkéntesség helye a pályaidentifikációs folyamatban

Az erikson-i elmélet² szerint a személy döntések és krízisek során megy át, hogy elérje az életkorának megfelelő érettséget. Ilyen döntés az egyéni képességeknek, beállítódásnak, személyiségvonásoknak megfelelő szakma kiválasztása is. Bár az identitáselméletek kevésbé hangsúlyozzák a pályával való azonosulás témakörét, e terület a személyes identitás egyéb területein elért stabilitás katalizátoraként is értelmezhető.³

A pályaidentifikáció folyamata, valamint annak eredményeként elért pályaidentitás fogalma a társadalomba való beilleszkedés és az egyén önmegvalósítása szempontjából is értelmezhető.

A pályaidentifikáció ugyanis viszonyfogalom, „*amely a pálya követelményrendszer és a munkát végző ember domináló személyiségjegyei közötti megfelelés minőségének a mutatója, az életpálya és a személyiség fejlődési folyamatának a dinamikus tükrözője, amelyben megmutatkozik az egyén pályával kapcsolatos elégedettsége, ered-*

¹ Kaposvári Egyetem Pedagógiai Kar
Email: szalai.katalin@ke.hu; gelencserne.marta@ke.hu

² Erikson, E. H. 1968: *Identity: Youth and Crisis*. New York: Norton.

³ Melgosa, J. 1987: Development and Validation of the Occupational Identity Scale. in *Journal of Adolescence*, 10. 385–397. o.

*ményessége és aktivitása, s amely sajátos megközelítésben jelzi az egyénnek a munkájában való önmegvalósítást is.*⁴

Az életpályát Szilágyi⁵ (2005) pályaadaptáció valamint pályatevékenység szakaszaira bontotta. A pályaadaptáció tovább tagolható az általános és a szakmai képzésre, a pályatevékenység pedig a szakmai beilleszkedés és a hasznos szakmai tevékenység szakaszára. A szerző mindehhez a személyiségfejlődés valamint a pályára való alkalmasság alakulásának folyamatát kapcsolta, így a pályaválasztási érettség, a pályarérettesség és – a hasznos szakmai tevékenység gyakorlása során pedig – az önmegvalósítási érettség jelenségeit fogalmazta meg, amihez – az alkalmasság szempontjából – először a képzésre való alkalmasság, majd a pályára való alkalmasság, végül pedig a beválás fogalma kapcsolódik.

A fiatalok megfelelő pályaválasztási döntését elősegítheti és megtámogathatja azon személyiségjegyek fejlesztése, melyek segítségével „*érzelmileg megalapozott, a személyiség megfelelő önértékelésére épülő szerepképzés alakítható ki.*”⁶ E döntés a sikeres társadalmi beilleszkedést, pályaidentifikációt, illetve a pályán való beválást is elősegítheti.

A pályával való azonosulás a pálya élménytartalmának és a személy élményigényének megfelelésében gyökerezik. E „megfelelés” pedig inkább a személyiségjegyeken, a pályához kapcsolódó speciális képességeken múlik, mintsem a részképességeken, továbbá ezen alapul a munkában való önmegvalósítás is.⁷

A pályaválasztás előkészítésének fontos szempontja tehát a személyiség fejlesztése, ami az elsődleges szocializáció színterein (a személyiség regulációs szintje, szociabilitás, érzelmi harmónia, a személyiségfejlődés energiaháttere vonatkozásában stb.), továbbá a másodlagos szocializációs színtereken is zajlik, azaz a pályaválasztást megelőző intézményes nevelés keretén belül.⁸

A pályaadaptáció szakmai képzésének szakaszában a személyiségfejlesztés az önismeret és az önreflektív képesség elősegítése, valamint a választott szakmához szükséges speciális képességek fejlesztése szempontjából válik fontossá, mindeközben a hallgató elképzelései a választott szakmájáról realizálódnak, s visszajelzést kap annak saját személyiségével való összeilléséről, megfeleléséről. Minderre több, a felsőoktatásban alkalmazható módszer áll a rendelkezésünkre, melyek közül kiemelendők a gyakorlati lehetőségek. A Kaposvári Egyetem gyógypedagógus-hallgatói a szakra való bekerüléstől kezdve folyamatosan megjelennek a szakmai színtereken, először intézménylátogatás keretében, majd egyre nagyobb óraszámú szakmai gyakorlatok alkalmával. A tantervi kötelezettségek mellett viszont viszont fontosnak tartjuk az önkéntes tevékenységeket is.

⁴ Ritoók, Magda 2008: *Pályafejlődés – pályafejlődési tanácsadás. Egy negyven évet átfogó longitudinális pályakövető vizsgálat tanulságai.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó. 16.o.

⁵ Szilágyi, Klára 2005. *A fiatalok és felnőttek pályaaorientációs és karrierépítési készségeinek szintje, fejlesztésének lehetőségei.* Kutatási zárótanulmány. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest: <http://mek.oszk.hu/06500/06515/06515.pdf> (2015.03.)

⁶ U.o. 52.o.

⁷ Ritoók, 2008.

⁸ U.o.

Az alábbi, gyógypedagógus-hallgatóinktól származó szövegrészletek⁹ jól szemléltetik, milyen fontossággal bírnak ezen tevékenységek során szerzett tapasztalatok a pályára való felkészülés szempontjából:

„...*hatalmas élményem volt, amikor először tettem látogatást egy fogyatékos felnőttet ellátó napközi otthonban. A fiatalok zöme értelmi fogyatékos, de szinte az összes fogyatékosági típus fellelhető közöttük. Náluk egy, az egyetemi csoportunk által szervezett önkéntes program keretében jártam először, és mondhatni „ott ragadtam”. Rendszeresen visszajárok a mai napig önkéntesként különböző foglalkozásokat tartani a fiataloknak.*“

„*A halmozottan fogyatékos gyermekek/fiatalok mellett végzett önkéntes munka sokat formált rajtam, alakította meglátásaimat és megváltoztatta a hozzáállásomat is.*“

2. A gyógypedagógus-képzés és a gyógypedagógus szerepek

A gyógypedagógus-képzés hazai, 115 évvel ezelőtti kezdete óta a szakmához kapcsolódó feladatkörök, elvárt kompetenciák s ennek megfelelően a képzési struktúrák is jelentősen átalakultak. Az egyre szélesedő szakmai tartalmak kihívásaira a képzés először az időtartam kitolásával reagált (a kétévesből először három-, végül négyéves lett), majd a 20. század második felében az egységes képzésből szakosra váltott. Gyógypedagógia alapképzési szak jelenleg négy helyen található hazánkban, és összesen 8 szakirányon szerezhetnek gyógypedagógus diplomát a hallgatók, melyek a következők: értelmileg akadályozottak pedagógiája, hallássérültek pedagógiája, látássérültek pedagógiája, logopédia, pszichopedagógia, szomatopedagógia, tanulásban akadályozottak pedagógiája, valamint autizmus spektrum pedagógiája. A szakosodásra egy közös alapozó képzési sávot követően kerül sor a harmadik félévtől.

Kaposváron gyógypedagógus-képzés 1979 óta működik. A Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskola kihelyezett tagozataként indult az akkori Csokonai Vitéz Mihály Tanítóképző Főiskolán, majd az 1990-es években vált önállóvá. Jelenleg tanulásban akadályozottak pedagógiája és logopédia szakirányon készülnek a hallgatók a gyógypedagógus szakma gyakorlására.

A gyógypedagógia modern meghatározása szerint „*nevelési, terápiás és rehabilitációs dominanciájú komplex embertudomány*”¹⁰ tevékenységi körei tehát hagyományosan a nevelés, az oktatás, ami kibővült a terápiával, rehabilitációval, valamint a gyógypedagógiai prevencióval.

Míg a fogyatékosok ellátására elsőként létrejövő intézmények a 19. században elkülönítetten képzelték el nevelésüket, oktatásukat, addig a jelenlegi tendencia – a társadalmi integráció elősegítése érdekében – az együttnevelés. „*Ma éppen az integrációs cunami korát éljük*”^{11, 12} azaz sajátos nevelési igényű gyermekek nagy „hulláma” érte el

⁹ Az itt közölt szövegek már végzett illetve képzésben lévő hallgatóinktól származnak, melyeket egy – pályaidentitással foglalkozó kutatásunk (Szalai, megjelenés alatt) kapcsán – felkérésünkre írtak saját „gyógypedagógussággal” kapcsolatos élményeikről, és melyeket név nélkül, beleegyezésükkel közlünk.

¹⁰ Mesterházi, Zsuzsa 2001. A gyógypedagógiai nevelés mint terápia. in *Iskolakultúra*. 2001. 2. sz. 29-33.o.

¹¹ Bánfalvy, Csaba 2008: *Az integrációs cunami*. Tanulmányok a fogyatékos emberek... , Budapest: ELTE Eötvös Kiadó Kft. 34. o.

¹² Bár Bánfalvy az „integrációs cunami” fogalmát használva arra is felhívja a figyelmet, hogy az integrációs és szeparációs törekvések ciklikusan váltakoznak – demográfiai, gazdasági okok következté-

a többségi intézményeket, s az ezzel járó kihívásokra együtt kell reagálnia a gyermekek ellátásáért felelős szakmák képviselőinek.

A változásokkal együtt járó új szerepkörök szükségszerűen kompetenciabővüléssel, valamint identitásváltozással kell járnia. A gyógypedagógusnak meg kell állnia a helyét konzultánsi, tanácsadói szerepben, meg kell találnia a hangot a szülővel, a társszakmák képviselőivel, különböző korú gyermekekkel. Meg kell szerveznie munkatevékenységeit, helyt kell állnia a legkülönbözőbb konfliktushelyzetekben, és szakmai kompetenciahatárait megőrizve hasznos tagja kell hogy legyen egy különböző szakemberekből álló teamnek. A szakmai színterek, feladatkörök ilyen bővülése sokszor a gyógypedagógusok túlterheltségével jár együtt, illetve a feléjük érkező ellentmondó, vagy nem jól körülhatárolt elvárásokkal.

Végül pedig amennyiben a gyógypedagógus szerepkör megváltozik, úgy a képzésnek is változnia kell, s ezen helyzetekre, újonnan előhívott kompetenciákra kell felkészítenie a hallgatóit. Hazánkban a külföldi mintákat követve a gyógypedagógus képzésben olyan változás zajlik, amely során a hangsúly a tanító szerepről a terapeuta szerepre helyeződik át. A már diplomát szerzett gyógypedagógusok továbbképzéseket is ezen ismeretek mentén – a terápiás ismereteik bővítése céljából – választanak.¹³

3. A Kaposvári Egyetem gyógypedagógus-hallgatóinak önkéntes lehetőségei a Kaposi Mór Oktató Kórházban

A gyógypedagógus-képzésünk gyakorlatorientált, mely során mindegyik szakirány hallgatói több színtérrel és tartalmi területtel ismerkednek meg.

A gyógypedagógus szakma társtudományaival (orvostudománnyal, pszichológiával) való kapcsolata folytán a Gyógypedagógiai Intézet munkatársai fontosnak tartják, hogy a gyakorlatot biztosító intézmények mellett még szélesebb spektrumba engedjünk bepillantást. Így kerülhetett sor arra, hogy a hallgatók betekintést nyertek az egészségügyi intézményekben folyó szakmai munkákba is. Ennek érdekében 2012-ben egy olyan megállapodás kötöttet a Kaposi Mór Oktató Kórház és a Kaposvári Egyetem Gyógypedagógiai Intézete között – Takács István intézetvezető közreműködésével –, melynek keretén belül a hallgatóinkat két osztály fogadja önkéntes munka keretén belül: a Csecsemő- és Gyermeosztály és a Pszichiátriai Osztály.

A Csecsemő- és Gyermeosztályon a gyógypedagógus-hallgatók gyakorlati ismereteket szerezhetnek a gyerekekkel való kapcsolatteremtés és kapcsolattartás professzionális szabályairól és kereteiről; a betegségekkel járó nonspecifikus hatásmechanizmusokról; valamint a gyerekek játéktevékenységeinek strukturálásáról, vezetéséről akár kétszemélyes, akár kiscsoportos szituációban. Munkájuk révén az osztályon fekvő gyermekek esetében csökken a kórházi tartózkodással (betegséggel, szeparációs helyzettel kapcsolatos) feszültség mértéke, a szabad játék pedig alkalmas az esetleges regresszió oldására, a tapasztalatok feldolgozására.

A Pszichiátriai Osztályon pedig a hallgatók betekintést nyerhetnek – az osztályon dolgozók szupervíziója, irányítása mellett – a konkrét terápiás csoportok működésébe,

ben, – és mindkettőt kísérheti a fogyatékosok sikeres integrációjának eszméje.

¹³ Szekeres, Ágota – Perlusz, Andrea – Takács, István 2012: „...egy ideális világban csak így szabadna tanítani...” Gyógypedagógusok véleménye az integrációval kapcsolatban. in Zászkaliczky, Péter (szerk.) *A társadalmi és iskolai integráció feltételrendszere és korlátai*. Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 201-227.o.

képet kaphatnak a pszichiátriai megbetegedések tüneteiről, valamint a professzionális segítő kapcsolat szakmai szabályairól. Ehhez a gyakorlathoz a 2012/13-as tanév második félévétől egy propedeutikai felkészítő is tartozik, amelyet jelenleg a Pszichiátriai Osztály főorvosa, Dr. Somoskövi Csilla tart a hallgatóknak pár alkalommal, majd ezt követően, egyénileg mérlegelve csatlakozhatnak egy-egy csoport munkájához.

A kórházi önkéntes munka a felsőoktatás ritmusához igazodva félévenként szerveződik, s egy-egy félévre heti rendszerességű elfoglaltságot jelent a hallgatóknak. A Csecsemő- és Gyermekosztályon már az első évfolyam második félévétől megjelenhetnek a hallgatók, a Pszichiátriai Osztályon végezhető tevékenység viszont csak a másodévtől nyitott a számukra. Egy-egy hallgató saját döntése mentén több féléven keresztül is folytathat kórházi önkéntes munkát.

A kórházi önkéntes munka lehetőségét igénybe vevő hallgatók létszáma az alábbiak szerint alakult az elmúlt években:

- 2011/12 2. félév: 27 hallgató (másod- és harmadévesek),
- 2012/13 2. félév: 11 hallgató (első-, másod- és harmadévesek),
- 2013/14 1. félév: 7 hallgató (másod-, harmadévesek),
- 2014/15 1. félév: 28 hallgató (másod-, harmadévesek).

Mint látható, a negyedévesek már nem vállalnak kórházi önkéntes munkát, ebben feltehetően szerepet játszanak növekvő tantervi terheik (szakmai gyakorlat, szakdolgozat). A résztvevők létszámának ingadozása egyrészt függ az egyes évfolyamok nagyságától, másrészt pedig hatással van rá a kar megnövekedett számú önkéntes munka kínálata (pl. korrepetálási lehetőségek). Továbbá – ahogy alább a hallgatói beszámolókból is látjuk – az intézet, vagy akár a kar által szervezett önkéntes munkát nem vállaló hallgató nem feltétlenül marad távol az önkéntességtől. Többen saját kezdeményezésük mentén, vagy más szervezeteken (pl. Bátor Tábor) keresztül folytatják.

A Kaposi Mór Oktató Kórház és a Kaposvári Egyetem együttműködése a Mosdóson található Gyermekpulmonológiai Osztályra is kiterjedt.

Az intézet oktatói fontosnak tartották, hogy a szakma iránti érzékenyítés több területre is kiterjedjen, rámutatva a gyógypedagógia és gyógypedagógiai munka sokszínűségére. A 2013-as tanév második felétől hallgatóink egy kurzushoz kapcsolódva jutottak el a gyermekpulmonológiai osztályra. A szorgalmi időszakban heti egy alkalommal 4-4 fő, a másodéves hallgatók pedagógiai és gyógypedagógiai segítő munkát végeznek, míg a harmad- és negyedéves hallgatók egyéni fejlesztést, tanulássegítést.

- 2013/14. 2. félév: 36 fő (harmad- és negyedévesek)
- 2014/15. 1. félév: 32 fő (harmad- és negyedévesek)
- 2014/15. 2. félév: 32 fő (másod- és harmadévesek)

2014 decemberében saját kezdeményezésükre gyűjtést, „Cipősdoboz akciót” szerveztek, hogy hozzájárulhassanak az általuk megismert gyerekek kórházi karácsonyához. Azt gondoljuk, hogy a hasonló hallgatói aktivitások létrejöttéhez hozzá tud járulni az intézményi szinten támogatott önkéntesség mintája, az oktatók által is képviselt szellemiség.

Az alábbi hallgatói szövegrészlet azt mutatja be, hogyan válhat a kórházban végzett önkéntes munka hosszú távú gyakorlattá:

“Egy segítő szakmát tanulva nagyon fontosnak érzem önkéntes munkákban kipróbálni magam. Erre már számos helyen és módon nyílt lehetőségem. Fél éven keresztül beleláthattam és belefolyhattam egy pszichiátriai osztály munká-

jába. Megismerkedhettem a kezeltekkel, részt vehettem a foglalkozásokon, ezen kívül a betegek szabadidős kreatív tevékenységét felügyelhettem. Ezután a kórház csecsemő- és gyermekosztályán végeztem önkéntes munkát három éven keresztül. Fél évet az egyetem támogatásával a kisbetegek különböző szabadidős, játékos tevékenységeit irányíthattam. Ezután a K&H Gyógyvarázs programhoz csatlakoztam, mely során a gyermekeknek meséket olvashattam, beszélgettem velük. Ez alatt a három év alatt beleláthattam a gyerekek hozzáállásába, gondolkodásmódjába a betegségükkel kapcsolatban, megtanultam segíteni nekik feldolgozni azt, hogy egy időt kórházban kell tölteniük, illetve megtanultam a megfelelő módon közeledni hozzájuk.

Két éve önkéntesként dolgozom a Bátor Táborban. Ez a tábor élményterápiás programokat nyújt daganatos és krónikus betegségekkel küzdő gyermekek részére. A táborban kézműves cimboraként vagyok jelen, a gyerekek kézműves foglalkozásait vezetem. A tábor a terápiás rekreáció módszerével dolgozik, mely jótékony hatással van a gyerekekre, a környezetükre, családjukra és az önkéntesekre, cimborákra is.“

4. Önkéntesség a civil szervezeteknél

A Gyógypedagógiai Intézet munkatársai jelentősnek tartják azt a lehetőséget, melynek során a gyógypedagógus hallgatók nem állami fenntartású fogyatékosokat ellátó intézményekbe is tapasztalatot szerezzenek. Ezt a lehetőséget a 2013/14-es tanévtől biztosítjuk, egy kurzus keretén belül, az elsőéves hallgatók számára.

Két olyan intézménnyel kötött a Kaposvári Egyetem megállapodási szerződést, ahol súlyos és halmozottan fogyatékos gyermekeket és fiatalokat látnak el, az egyik a Gyöngyfa Napközi Otthon, a másik a Napsugár Rehabilitációs és Habilitációs Központ. Hallgatóink az érzékenyítés során megismerkednek az intézményekkel: a fiatalokkal, az ellátási lehetőségekkel, a szakemberekkel.

Ezt a lehetőséget az első éves hallgatóinknak kínáljuk fel. A nappali tagozatos hallgatók mind a két intézményt meglátogatják, de a levelezős hallgatóinknak is biztosítjuk, hogy az egyik intézményt szervezett keretek között megtekintsék.

A felsőbb éves hallgatók már önkéntesként térnek vissza az intézményekbe, ahol a napi segítségen kívül aktívan együttműködnek szabadidős programok, ünnepek, közösségi napok megszervezésében.

Mindez hozzájárul a hallgatók szemléletmód váltásához, a módszertani kultúra bővítéséhez. Rávilágít a gyógypedagógiai és a gyógypedagóguslét sokszínűségére. Irányt mutat arra vonatkozóan, hogy miként kell kialakítani a kapcsolatot gyógypedagógus hallgatóknak az intézmények dolgozóival, külső szakemberekkel, a szülőkkel, továbbá bővülő szakmai együttműködést biztosít a Gyógypedagógiai Intézet dolgozói számára is.

A hallgatói reflexiók igazolják, hogy az érzékenyítés a pályaidentitás és a szemléletmód kialakítás szempontjából, majd az önkéntesség vállalásának motivációjaként is meghatározó:

„Nagyon köszönöm a lehetőséget, hogy rövid bepillantást nyerhettem a Napsugár Gyógypedagógiai Módszertani Központ életébe. Számomra hasznos volt az itt eltöltött idő, mivel másként tekintek ezekre az emberekre, a velük való

kapcsolat lehetőségére. Bátrabban viszonyulok hozzájuk. Úgy gondolom, nem csak a gyógypedagógus hallgatóknak, hanem minden diáknak és pedagógusnak hasznára válna egy ilyen, vagy hasonló jellegű intézménylátogatási lehetőség.“

„Matyi beleült az ölembe és onnan figyelt, számomra ez nagyon jó érzés volt, és az egész napi hangulatomat is meghatározta. Talán ez a kis történet is igazolja azt, hogy most már biztosan tudom, jó helyen vagyok!“

„Először találkoztam ilyen közvetlenül fogyatékos gyerekekkel. Lenyűgözött, hogy az ott dolgozók mekkora türelemmel és szeretettel fordultak hozzájuk. A Napsugárban tapasztaltak megerősítettek abban, hogy szeretnék én is ebben a világban dolgozni, szeretnék én is betekinteni a világukba, nap mint nap feltöltődni általuk.

Volt egy megindító jelenet számomra. Az intézménylátogatás egészét halk babasírás kísérte. Dévény módszert alkalmaztak épp egy pici babán. Egyetlen pillanatra lestem be az ajtón, csak annyit láttam, hogy a terapeuta óvatosan masszírozza a babát, az édesanyja pedig közben simogatja, jelenlétével nyugtatja. Magában a látványban nem volt semmi megrázó. De a tudat, hogy szegény kisbaba fájdalmat él át, és mindezt keserves sírással, nyöszörgéssel jelzi, ez már nem esett jól a lelkemnek. Ezzel kapcsolatban arra ébresztett rá az intézménylátogatás, hogy sokat kell még erősödnöm lelkileg, hogy a munkámat majd teljes profizmussal tudjam végezni.“

„...Bár nagy kétségeim soha nem voltak afelől, hogy tényleg ezt szeretném tanulni, de az intézménylátogatások közelebb vittek ahhoz, hogy még jobban megbizonyosodjak arról, hogy igenis ezt szeretném.“

5. Az önkéntesség pozitív hatásai a szakmához való kapcsolódás szempontjából

Az önkéntesség meghatározására jelen tanulmány nem tér ki, azonban megállapítható, hogy a hallgatók tevékenysége a fogalom definiált jegyeinek teljes mértékben eleget tesz.

Ezek a következők :

- anyagi ellenszolgáltatás nélküli (jelen esetben kredit valamint érdemjegy nélküli),
- mások számára végzett, segítő célú,
- nem kötelező jellegű, önként, szabad elhatározásból és szabad akaratból vállalt,
- belső vagy külső (instrumentális, de nem anyagi) motivációjú tevékenység.

Megállapítható, hogy az önkéntes munka keretében végzett szakmai tevékenység, illetve annak irányított feldolgozása nyomán nemcsak a hallgatók elméleti és gyakorlati tapasztalata nő választott pályájukkal kapcsolatban, de formálódik a szakmához való viszonyulásuk is. A hallgató konkrét helyzetekben mérlegelheti, hogyan tud válaszolni a szakmai kihívásokra, mennyire felelnek meg személyes elvárásainak, képességeinek a szakma által nyújtott élmények. Az önkéntes tevékenységek során szerzett sikerélmények támogatják a szakmához való pozitív viszonyulását, megalapozhatják a szakmai önbizalmát, „gyógypedagógusság-tudatát”. Olyan készségek, kompetenciák birtokába juthatnak, amelyek segítségével eredményesebb szakemberré válnak, és nő az elhelyezkedési esélyük.

Zárásként pedig álljon itt két idézet, mely a gyógypedagógussá válás, azaz a pályaidentifikáció szempontjából világít rá e tevékenység fontosságára:

„Úgy gondolom, az én gyógypedagógusság élményemet sok szintéren határozza meg ez az önkéntes év. Jó alapokat ad ahhoz, hogy elsajátítsak olyan attitűdöket és képességeket a későbbi munkámhoz, vagy legalábbis egy kis részét, amik hasznosak lehetnek a munkám során. Mint az alázat, a türelem, kreativitás, tisztelet.“

„...Nagy jelentőségűek voltak a tanulmányaim alatt végzett gyakorlatok és önkéntes munkák is. Az önkéntes munkák jól illusztrálták a gyógypedagógia adta lehetőségek sokféleségét, szélesítették a látókörömet (pszichiátria, napközi otthon, rendezvények), illetve lehetőséget adtak, hogy magam fogalmazzam meg, számomra mi a gyógypedagógia, miért vagyok itt, és ez mindig segített átlátni, hogy hol tartok a saját személyes utamban.“

Felhasznált irodalom

- Bánfalvy, Csaba 2008: *Az integrációs cunami. Tanulmányok a fogyatékos emberek... ,* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó Kft.
- Erikson, E. H. 1968: *Identity: Youth and Crisis.* New York: Norton.
- Fényes, Hajnalka – Kiss, Gabriella 2011. Az önkéntesség szociológiája. *Kultúra és Közösség* 2011/1 IV. folyam II. évfolyam 35-48. o.
- Gordosné Szabó, Anna 2010. 110 éves a gyógypedagógus-képzés Magyarországon. in *Gyógypedagógiai Szemle*, 2010/4. 317-332.o.
- Melgosa, J. 1987: Development and Validation of the Occupational Identity Scale. in *Journal of Adolescence*, 10. 385–397. o.
- Mesterházi, Zsuzsa 2001. A gyógypedagógiai nevelés mint terápia. in *Iskolakultúra*. 2001. 2. sz. 29-33.o.
- Ritoók, Magda 2008: *Pályafejlődés – pályafejlődési tanácsadás. Egy negyven évet átfogó longitudinális pályakövető vizsgálat tanulságai.* Budapest: ELTE Eötvös Kiadó.
- Szalai, Katalin (megjelenés alatt) *Gyógypedagógus-hallgatók pályaidentitás-vizsgálata. Módszertani megfontolások a gyógypedagógus-képzéssel kapcsolatban.* TÁMOP-4.1.2.B.2-13/1-2013-0014 pályázat keretén belül
- Szekeres, Ágota – Perlusz, Andrea – Takács István 2012. „...egy ideális világban csak így szabadna tanítani...“ Gyógypedagógusok véleménye az integrációval kapcsolatban. in Zászkaliczky, Péter (szerk.) *A társadalmi és iskolai integráció feltételrendszere és korlátai.* Budapest: Eötvös Loránd Tudományegyetem, 201-227.o.
- Szilágyi, Klára 2005. *A fiatalok és felnőttek pályaaorientációs és karrierépítési készségeinek szintje, fejlesztésének lehetőségei.* Kutatási zárótanulmány. Nemzeti Felnőttképzési Intézet, Budapest:
<http://mek.oszk.hu/06500/06515/06515.pdf> (2015.03.)